

Warszawa, 2.04.2019 r.

IWS/S/060/12/2019

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2019 -04- 0 4
ZAL. 6	NR

Pan
Stanisław TROCIUK
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00-090 Warszawa

Szanowny Panie Rzeczniku!

W odpowiedzi na pismo nr II.502.1.2017.MM z dn. 7.03.2019 r. w załączeniu uprzejmie przedstawiam obraz statystyczny przestępstwa uchylania się od wykonania obowiązku alimentacyjnego (art. 209 k.k.) autorstwa dra Pawła Ostaszewskiego.

Z uprzejmymi pozdrowieniami

DYREKTOR
Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości
Marcin Romanowski
dr Marcin Romanowski

INSTYTUT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Obraz statystyczny przestępstwa uchylania się od wykonania obowiązku alimentacyjnego (art. 209 k.k.)

Opracowanie: dr Paweł Ostaszewski

1. Wyjaśnienia

Celem niniejszego opracowania jest zgromadzenie danych statystycznych do analizy wpływu nowelizacji z 23 marca 2017 r. ustawy Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2017 r. poz 952) na skuteczność ścigania przestępstwa uchylania się od wykonania obowiązku alimentacyjnego (art. 209 k.k.) w 2018 r.

W odpowiedzi na prośbę Rzecznika Praw Obywatelskich z 07 marca 2019 r. o przekazanie informacji o wstępnej analizie efektywności wprowadzonych zmian w przepisach w 2018 roku informuję:

1. Policja ani Prokuratura nie prowadzą statystyk liczby zawiadomień o popełnieniu przestępstwa. Najbardziej zbliżoną informacją jest w tym przypadku liczba postępowań wszczętych przez Policję (tabela 1).
2. Prokuratura prowadzi statystyki liczby wszczętych i zakończonych postępowań przygotowawczych (także wg sposobu zakończenia, w tym postępowaniach umorzonych i wniesionych aktach oskarżenia). Zwróciliśmy się do Prokuratury krajowej o dane dotyczące liczby tych postępowań z art. 209 k.k. w latach 2016, 2017 i 2018 (tabela 2).
3. Ministerstwo Sprawiedliwości dysponuje danymi o liczbie prawomocnych i nieprawomocnych (w I instancji) wyroków skazujących z art. 209 k.k. Za rok 2018 dostępne są teraz jedynie dane o osądzeniach i skazaniach nieprawomocnych (tabela 3). Dane te nie umożliwiają rozróżnienia na wyroki zapadłe na podstawie „starych” i znowelizowanych przepisów.
4. Ministerstwo Sprawiedliwości dysponuje danymi o liczbie osób wobec których zastosowano system dozoru elektronicznego, jednak nie w podziale na kategorie przestępstw.

5. Ministerstwo Sprawiedliwości nie dysponuje danymi o liczbie spraw w których podejrzani korzystali z instytucji czynnego żalu (art. 204 par. 4 i 5 k.k.)
6. Ministerstwo Sprawiedliwości dysponuje danymi o liczbie prawomocnych i nieprawomocnych (w I instancji) wyroków skazujących z art. 209 k.k. w podziale na rodzaje wymierzonych kar. Jak już sygnalizowano, za rok 2018 dostępne są teraz jedynie dane o karach wymierzonych w wyrokach nieprawomocnych (tabela 4).
7. Ministerstwo Sprawiedliwości dysponuje danymi o rodzajach stosowanych środków karnych w prawomocnych wyrokach skazujących z art. 209 k.k., ale jak już sygnalizowano, dane te za rok 2018 nie są teraz dostępne (przewidywany termin dostarczenia tych danych to koniec roku 2019).

2. Dane statystyczne

Tabela 1. Dane policyjne. Liczba postępowań wszczętych przez Policję i liczba przestępstw stwierdzonych z art. 209 k.k.

DANE POLICYJNE		
Rok	liczba postępowań wszczętych	liczba przestępstw stwierdzonych
1990	b.d.	13 558
1991	b.d.	20 069
1992	b.d.	22 104
1993	b.d.	23 739
1994	b.d.	27 874
1995	b.d.	27 193
1996	b.d.	28 349
1997	b.d.	30 394
1998	b.d.	31 037
1999	40 251	28 487
2000	41 944	29 967
2001	40 593	28 264
2002	33 747	23 280
2003	35 651	22 061
2004	24 177	16 728
2005	15 100	10 994
2006	16 539	9 982
2007	22 532	11 814
2008	16 283	11 133
2009	38 357	18 718
2010	32 928	19 304
2011	32 976	18 775
2012	25 335	14 262
2013	33 882	18 249
2014	31 276	16 664
2015	28 310	13 368
2016	16 009	9 398
2017	45 338	16 885
2018	122 156	70 412

Źródło: „Atlas Przestępczości w Polsce 5”, policja.gov.pl, dane Komendy Głównej Policji.

Uwzględniono przestępstwa z art. 209 § 1 i 1a (lata 2017 i 2018) k.k. z 1997 roku i z art. 186 k.k. z 1969 roku.

Spadek liczby przestępstw uchylania się od obowiązku alimentacyjnego po roku 2004 może się wiązać z mniejszą zgłaszalnością tych czynów spowodowaną zniesieniem Funduszu Alimentacyjnego 1 maja 2004 roku wraz z wejściem w życie ustawy o świadczeniach rodzinnych. Z Funduszu Alimentacyjnego korzystało ponad 500 tys. osób. Fundusz ten został przywrócony w lipcu 2008 roku.

Wzrost liczby przestępstw uchylania się od obowiązku alimentacyjnego w roku 2009, może być także wynikiem korekty dokonanej ustawą z dnia 7 września 2007 r. w treści art. 209 2 kk., w wyniku czego z

dniem 1 października 2008 r. poszerzył się krąg podmiotów uprawnionych do składania wniosku o ściganie przestępstwa z art. 209 § 1 kk. Obok pokrzywdzonego i organu pomocy społecznej w miejsce uprawnionego do złożenia wniosku o ściganie tylko organu udzielającego odpowiedniego świadczenia rodzinnego albo zaliczki alimentacyjnej, upoważniono każdy organ podejmujący działania wobec dłużnika alimentacyjnego.

Tabela 2. Dane prokuratorskie. Liczba wszczętych i zakończonych postępowań przygotowawczych z art. 209 k.k. (wg sposobu zakończenia)

Wyszczególnienie	2016 r.	2017 r.	2018 r.
Wpływ spraw	27 976	57 596	156 502
Wszczęte postępowania	18 017	40 797	118 040
Sprawy zakończone - ogółem, w tym:	26 804	43 509	161 525
aktem oskarżenia	5 094	11 225	51 992
wnioskiem o wyrok skazujący	2 863	2 422	7 511
wnioskiem o warunkowe umorzenie postępowania	100	129	567
umorzeniem	7 576	11 329	49 236
odmową wszczęcia	9 658	16 223	33 683
zawieszeniem	723	1 990	17 930
pozostałe sposoby zakończenia	790	191	606

Źródło: Dane Prokuratury krajowej na podstawie baz danych SIP LIBRA 2,5.

Tabela 3. Dane sądowe. Osądzania nieprawomocne z art. 209 k.k. (osądzeni, umorzenia, skazani, uniewinnieni)

Rok	Osądzania ogółem	Skazania	w %	Umorzenia*	w %	Uniewinnienia	w %
2002	19 930	17 419	87,4	2092	10,5	411	2,1
2003	15 060	13 119	87,1	1576	10,5	359	2,4
2004	19 331	17 598	91,0	1355	7,0	369	1,9
2005	18 842	17 301	91,8	1 172	6,2	351	1,9
2006	13 356	12 336	92,4	785	5,9	228	1,7
2007	15 928	15 029	94,4	704	4,4	188	1,2
2008	16 584	15 646	94,3	703	4,2	231	1,4
2009	12 622	12 100	95,9	394	3,1	127	1,0
2010	17 780	17 161	96,5	454	2,6	161	0,9
2011	16 761	16 148	96,3	444	2,6	163	1,0
2012	12 602	12 089	95,9	339	2,7	174	1,4
2013	13 974	13 475	96,4	341	2,4	156	1,1
2014	14 010	13 496	96,3	318	2,3	190	1,4
2015	12 086	11 602	96,0	341	2,8	140	1,2
2016	8 841	8 499	96,1	241	2,7	94	1,1
2017	8 967	8 654	96,5	218	2,4	84	0,9
2018	46 811	45 068	96,3	1304	2,8	343	0,7

Źródło: Sprawozdania statystyczne MS-S6r.

Tabela 4. Dane sądowe. Skazani nieprawomocnie z art. 209 k.k. (wg rodzaju kary)

Rok	Skazania ogółem	Bezwzględne pozbawienie wolności	w %	Pozbawienie wolności z warunkowym zawieszeniem	w %	Ograniczenie wolności	w %	Grzywna samoistna	w %	Kara mieszana
2002	17 419	1 377	83,4	13 157	75,5	2 725	15,6	158	0,9	brak
2003	13 119	1 017	80,7	9 569	72,9	2 421	18,5	111	0,8	brak
2004	17 598	832	69,8	11 446	65,0	5 095	29,0	221	1,3	brak
2005	17 301	633	75,6	12 453	72,0	3 961	22,9	253	1,5	brak
2006	12 336	489	80,9	9 494	77,0	2 191	17,8	162	1,3	brak
2007	15 029	592	82,6	11 815	78,6	2 228	14,8	394	2,6	brak
2008	15 646	781	84,9	12 502	79,9	2 168	13,9	195	1,2	brak
2009	12 100	673	84,1	9 504	78,5	1 770	14,6	152	1,3	brak
2010	17 161	829	82,0	13 238	77,1	2 919	17,0	175	1,0	brak
2011	16 148	1 150	82,3	12 145	75,2	2 704	16,7	149	0,9	brak
2012	12 089	1 061	81,6	8 809	72,9	2 069	17,1	148	1,2	brak
2013	13 475	1 295	80,2	9 518	70,6	2 489	18,5	172	1,3	brak
2014	13 496	1 400	77,4	9 044	67,0	2 841	21,1	210	1,6	brak
2015	11 602	1 350	70,6	6 844	59,0	3 136	27,0	248	2,1	22
2016	8 499	1 281	44,0	2 455	28,9	4 247	50,0	455	5,4	59
2017	8 654	1 391	37,3	1 840	21,3	4 840	55,9	543	6,3	39
2018	45 068	5 210	23,3	5 272	11,7	30 782	68,3	3 693	8,2	109

Źródło: Sprawozdania statystyczne MS-S6r.

Tabela 5. Dane sądowe. Skazania nieprawomocnie z art. 209 k.k. w wyniku uwzględnienia wniosku z art.: 335 § 1 i art.387 § 1 kpk

Skazani w wyniku uwzględnienia wniosku z art.:					
Rok	Skazania ogółem	art. 335 § 1 kpk	w %	art.387 § 1 kpk	w %
2009	12 100	5 571	46,0	943	7,8
2010	17 161	8 382	48,8	1 557	9,1
2011	16 148	7 864	48,7	1 567	9,7
2012	12 089	5 553	45,9	1 215	10,1
2013	13 475	6 369	47,3	1 415	10,5
2014	13 496	6 071	45,0	1 414	10,5
2015	11 602	5 685	49,0	1 102	9,5
2016	8 499	4 506	53,0	542	6,4
2017	8 654	2 998	34,6	562	6,5
2018	45 068	12 303	27,3	2 595	5,8

Źródło: Sprawozdania statystyczne MS-S6r.

Tabela 6. Dane sądowe. Skazania prawomocne z art. 209 k.k. (do 2017 r.)

SKAZANIA (W LICZBACH BEZWZGLĘDNYCH)						
	OGÓLEM	bezwzględne pozbawienie wolności	pozbawienie wolności z warunkowym zawieszeniem	ograniczenie wolności	grzywna samoistna	kara mieszana
1990	7 563	1 852	5 426	256	29	brak
1991	12 464	3 042	9 149	237	36	brak
1992	15 322	2 961	12 054	262	45	brak
1993	16 161	2 544	13 275	306	36	brak
1994	16 321	2 361	13 669	255	36	brak
1995	15 386	2 232	12 851	254	49	brak
1996	19 521	1 710	15 191	2 457	163	brak
1997	19 129	1 514	14 057	3 321	237	brak
1998	20 677	1 568	14 463	4 319	324	brak
1999	19 455	1 390	14 169	3 565	330	brak
2000	20 984	1 812	15 975	2 994	203	brak
2001	20 527	1 664	15 649	3 061	153	brak
2002	17 360	1 265	13 282	2 671	142	brak
2003	17 699	1 042	12 332	4 156	169	brak
2004	18 065	851	11 897	5 115	197	brak
2005	10 946	463	8 053	2 275	149	brak
2006	7 870	359	6 033	1 386	92	brak
2007	8 922	418	7 185	1 221	97	brak
2008	9 960	550	7 982	1 308	118	brak
2009	12 096	614	9 575	1 776	129	brak
2010	17 874	852	13 803	3 051	168	brak
2011	16 138	1 053	12 286	2 663	136	brak
2012	12 271	1 005	9 102	2 022	142	brak
2013	13 911	1 203	9 947	2 588	173	brak
2014	12 965	1 294	8 785	2 705	181	brak
2015	10 746	1 177	6 717	2 642	191	19
2016	9 744	1 381	3 155	4 657	484	67
2017	7 711	1 216	1 658	4 319	477	41

Źródło: „Atlas Przestępczości w Polsce 5”, dane Ministerstwa Sprawiedliwości.

INSTYTUT
WYMIARU SPRAWIEDLIWOSC,
ul. Krakowskie Przedmieście 25
00-071 Warszawa

OPLATA POBRANA
TAXE PERÇUE - POLOGNE
Umowa z Poczta Polska S.A. ID nr 393758W

BIURO RZECZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH

WPL. 2019 -04- 04

ZAL. NR

Pan
Stanisław TROCIUK
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00-090 Warszawa
